

Fond za humanitarno pravo
dokumentovanje i pamćenje

Primena Zakona o upotrebi jezika u institucijama na Kosovu

Izveštaj FHP - Kosovo oktobar 2007.

Uvodne napomene

U periodu od jula do oktobra 2007. godine Fond za humanitarno pravo - Kosovo (FHP - Kosovo) sproveo je istraživanje da li i u kojoj meri lokalne kosovske institucije, Skupština Kosova, Okružni i Opštinski sud u Prištini/Prištinë, Kosovska agencija za imovinu i Dom zdravlja IV primenjuju Zakon o upotrebi jezika. Istraživanje je sprovedeno u multietničkim opštinama (Prizren/Prizren, Kosovo Polje/Fushë Kosovë, Klina/Klinë, Gnjilane/Gjilan Peć/Peja, Dragaš/Dragash), u opštinama u kojima su Albanci većina (Srbica/Skenderaj, Dečane/Dečan, Glogovac/Glllogovc, Mališevo/Malishevë, Podujevo/Podujevë), kao i u opštinama u kojima su Srbi većinsko stanovništvo (Štrpce/Shtërpçë, Leposavić/Leposaviq, Zubin Potok/Zubin Potok i Zvečan/Zveçan). Priština/Prištinë i Mitrovica/Mitrovicë su posmatrani kao posebni slučajevi.

Neposrednim praćenjem primene Zakona o upotrebi jezika FHP - Kosovo želi da dokumentovano prikaže poštovanje prava manjina da koriste svoj jezik u

skladu sa Zakonom o upotrebi jezika, i na osnovu toga predloži kosovskim institucijama i UNMIK-u preporuke za poboljšanje položaja manjina i njihovo potpunije integrisanje u kosovsko društvo.

Rezime

Članom 4.4. Ustavnog okvira za privremenu samoupravu na Kosovu¹ i Zakonom o upotrebi jezika² zagarantovano je pravo manjinskim zajednicama da se u kontaktu sa službenicima javnih institucija služe svojim jezikom, da dobiju dokumentaciju na onom jeziku na kojem su zahtev podneli i da budu informisani barem na jezicima koji su službeni u određenoj instituciji.

U institucijama Kosova Zakon o upotrebi jezika ne poštuje se u potpunosti. Zakon se generalno najviše poštuje u multietničkim opštinama. Prizren/Prizren je primer opštine gde se ovaj zakon u potpunosti primenjuje, dok je opština Gnjilane/Gjilan primer gde se zakon ne primenjuje u potpunosti.

Što se tiče jednonacionalnih opština, u onim sredinama gde su Albanci većinsko stanovništvo odredbe Zakona o upotrebi jezika se više primenjuju nego u opštinama gde su Srbi u većini. U jednonacionalnim albanskim opštinama Zakon o upotrebi jezika se

1 Ustavni okvir za privremenu samoupravu Kosova.

www.unmikonline.org/pub/misc/FrameworkPocket_SRB_Dec2002.pdf

2 http://www.assembly-kosova.org/common/docs/ligjet/2006_02-L37_sr.pdf Skupština Kosova je 27. jula 2006. godine usvojila Zakon o upotrebi jezika. Zakon je stupio na snagu u oktobru 2006. godine.

najviše poštuje u opštini Srbica/Skenderaj, a najmanje u opštinama Glogovac/Gllogovc, Mališevo/Malishevë i Deçane/Deçan. U svim opštinama gde isključivo žive Albanci, sa izuzetkom Glogovca/Gllogovc, statut je preveden na srpski i na engleski. Međutim, samo je u Srbici/Skenderaj statut izmenjen u skladu sa zakonom i srpski jezik je proglašen za zvaničan u toj opštini.

Primetno je da se u nekim jednonacionalnim albanskim opštinama, kao u Srbici/Skenderaj, Zakon o upotrebi jezika više primenjuje nego u multietničkim opštinama, poput Gnjilana/Gjilan. Statut opštine Gnjilane/Gjilan nije usklađen sa Zakonom o upotrebi jezika, jer iako je i turski zvaničan jezik u opštini, u statutu opštine piše da su to samo albanski i srpski.

Što se tiče opština gde su Srbi u većini, Zakon o upotrebi jezika se generalno ne poštuje. Pozitivni znaci se vide jedino u opštini Štrpce/Shtërpçë, gde živi značajan procenat Albanaca. U srpskim opštinama na severu Kosova, Leposavić/Leposaviq, Zvečan/Zveçan, i Zubin Potok/Zubin Potok, Zakon o upotrebi jezika uopšte se ne poštuje, niti opštinski službenici išta preduzimaju da bi se stvorili uslovi za primenu ovog zakona. U svim opštinama službenici izjavljuju da funkcionišu kao deo Vlade Srbije i da su prekinuli da komuniciraju sa Vladom Kosova, čime je dodatno onemogućena primena zakona. Iako su na Kosovu zvanični jezici srpski i albanski, statuti pomenutih opština još uvek nisu uređeni u skladu sa zakonom, tako da u njima stoji da je samo srpski zvaničan jezik. Izuzetak od ovog pravila je opština Štrpce/Shtërpçë.

U višenacionalnim opštinama natpisi na zgradama opština, imena opštinskih organa i imena zaposlenih napisani su na zvaničnim jezicima u toj opštini. Izuzetak od ovog pravila je Gnjilane/Gjilan: iako je i turski zvaničan jezik, natpisi nisu na turskom, niti je ijedan zvaničan dokument, osim statuta, na turskom. Takođe, ne postoje ni nazivi na srpskom. Po rečima službenika, oni su postojali, ali su ih stranke ili izvrljale ili pocepale.

Pravilo je da se u multietničkim opštinama dokumentacija izdaje na onim jezicima na kojima je napisan zahtev. Javna dokumentacija u ovim opštinama je na službenim jezicima opštine. Jedan od problema je što dokumenta koja dobijaju stranke iz redova manjinskih zajednica nisu napisana u skladu sa gramatikom i pravopisom tog jezika. Iako postoje problemi sa prevodom, u smislu nepoštovanja gramatičkih i pra-

vopisnih pravila, nijedna opština nije organizovala trening za prevodioce kao ni kurseve albanskog, srpskog ili turskog jezika za zaposlene u opštinama. U višenacionalnim opštinama informacije na oglasnim tablama su uglavnom na albanskom, a formulari za zapošljavanje i razni drugi zahtevi su pripremljeni i na albanskom i na srpskom.

Nazivi opština i opštinskih službi, imena zaposlenih i informacije u jednonacionalnim albanskim opštinama uglavnom su na albanskom, dok su u srpskim opštinama isključivo na srpskom.

Imena sela i u višenacionalnim i u jednonacionalnim albanskim opštinama su na albanskom i na srpskom, a nazivi ulica i na engleskom. U opštinama kao što je Prizren/Prizren, svi nazivi su i na turskom, ali takva situacija nije u Gnjilanu/Gjilan, iako je u toj opštini turski službeni jezik. U srpskim opštinama, osim u Štrpcu/Shtërpçë, svi nazivi ulica su napisani samo na srpskom jeziku.

Formulari za civilnu registraciju su unifikovani na čitavoj teritoriji Kosova, i oni su na srpskom, albanskom i na engleskom, a u Prizrenu/Prizren, Gnjilanu/Gjilan i u južnoj Mitrovici/Mitrovicë i na turskom.

Službe za prevod, kao i tehnika za simultano prevođenje, postoje u svim multietničkim i gotovo u svim jednonacionalnim opštinama gde su Albanci u većini, dok takve službe i tehnika ne postoje u srpskim jednonacionalnim opštinama, sa izuzetkom opštine Štrpce/Shtërpçë. Jednonacionalne opštine gde su Srbi u većini koriste usluge prevodilaca administracije UNMIK-a ili kolega Albanaca iz kancelarija za zajednice.

Broj prevodilaca nije dovoljan pa su službe za prevod preopterećene materijalom koji mora da se prevede. Službenici, dakle, nemaju sve potrebne uslove za rad da bi stranke na vreme dobijale dokumente koje su tražili.

Web portali opština uglavnom postoje. Što se tiče multietničkih i albanskih opština, web portal uglavnom postoji na albanskom i srpskom jeziku, ali se srpski portal ne ažurira redovno, osim u slučaju opštine Prizren/Prizren, gde su sve stranice, i na srpskom, albanskom, engleskom i turskom, ažurirane. Web portal opština gde su Srbi u većini još uvek ne postoje.

U centralnim kosovskim institucijama, poput Skupštine Kosova, Okružnom sudu u Prištini/Prishtinë ili Agenciji za imovinu, Zakon o upotrebi jezika se potpuno primenjuje. U opštinskim i okružnim sudovima se u svakodnevnom radu koriste svi zvanični jezici potpuno slobodno. Za vreme sudske rasprave obezbeđen je simultani prevod na jezik stranaka. Sudski pozivi se pripremaju na albanskom i na srpskom. Izuzetak su domovi zdravlja u Prištini/Prishtinë, gde se Zakon o upotrebi jezika uopšte ne primenjuje, niti su zaposleni u njima uopšte upoznati sa odredbama ovog zakona.

Što se tiče opštine Mitrovica/Mitrovicë, funkcionišu dve opštinske administracije, jedna u južnom i jedna u severnom delu grada. U opštini u južnom delu službenici ulažu napore da se poštuje Zakon o upotrebi jezika, mada se on generalno ne poštuje. Sve informacije su na albanskom, a natpisi na srpskom se ili žvrljaju ili cepaju. Što se tiče severnog dela opštine, ovaj zakon se gotovo uopšte ne primenjuje, niti službenici te opštine uopšte imaju kontakte sa kolegama iz južnog dela grada.

1. Relevantne ustavne i zakonske odredbe

1.1. Ustavni okvir za privremenu samoupravu na Kosovu

Prava zajednica i njihovih članova:

4.4 Zajednice i njihovi članovi imaju pravo da:

- (a) Slobodno koriste svoj jezik i pismo, pred sudovima, organima i drugim javnim telima na Kosovu;
- (c) Imaju pristup informacijama na svom jeziku;
- (d) Imaju jednake mogućnosti u pogledu zapošljavanja u javnim telima na svim nivoima i u pogledu pristupa javnim službama na svim nivoima;
- (f) Koriste i ističu simbole zajednice, u skladu sa zakonom;
- (h) Nesmetano ostvaruju kontakt sa lokalnim, regionalnim i međunarodnim nevladinim organizacijama i učestvuju u njima, u saglasnosti sa procedurom tih organizacija;
- (i) Pružaju informacije na jeziku i pismu svoje zajednice, uključujući osnivanje i vođenje sopstvenih medija;
- (m) Primaju i pružaju usluge javne zdravstvene i socijalne zaštite, bez diskriminacije, u skladu sa standardima u primeni;

1.2. Zakon o upotrebi jezika

Opšte odredbe

Član 1

1.1. Svrha ovog zakona je da obezbedi:

- i. Upotrebu službenih jezika, kao i jezika zajednica, čiji maternji jezik nije službeni jezik, u Kosovskim institucijama i drugim organizacijama i preduzećima koje vrše javne funkcije i usluge;
- ii. Ravnopravan status albanskog i srpskog jezika kao službenih jezika Kosova, jednaka prava za njihovu upotrebu u svim institucijama Kosova;
- iii. Pravo svih zajednica na Kosovu da sačuvaju, održe i promovišu svoj jezički identitet;
- iv. Višejezički karakter kosovskog društva, koji predstavlja svoje jedinstvene duhovne, intelektualne, istorijske i kulturne vrednosti.

Član 2

2.1. Albanski i srpski i njihovi alfabeti su službeni jezici na Kosovu i imaju ravnopravan status u Kosovskim institucijama.

2.2. Sva lica imaju jednaka prava što se tiče upotrebe službenih jezika u kosovskim institucijama.

2.3. U opštinama naseljenim zajednicom čiji maternji jezik nije zvanični jezik, i koja čini najmanje 5 procenata ukupne populacije opštine, jezik zajednice imaće status zvaničnog jezika u opštini i koristiće se ravnopravno sa zvaničnim jezicima. Bez obzira na prethodno navedeno, izuzetno, u opštini Prizren, Turski jezik imaće status zvaničnog jezika.

2.4. U onim opštinama na kojima živi jedna zajednica, čiji maternji jezik nije jedan od službenih jezika na Kosovu i koja predstavlja više od tri (3) posto opšteg stanovništva opštine, jezik te zajednice imaće status jezika u službenoj upotrebi u toj opštini i biće u ravnopravnoj upotrebi u skladu sa odredbama utvrdjenih u članu 8 ovog zakona. Osim toga, jedna zajednica, čiji je jezik tradicionalno upotrebljen u jednoj opštini, imaće status jezika u službenoj upotrebi u toj opštini. U vezi sa ovim pitanjem, opštine će usvojiti bliže pravilnike u roku od 6 meseci nakon stupanja na snagu ovog zakona, u skladu sa članom 35 ovog zakona.

2.5. Kosovske institucije će osigurati jezička prava licima koja pripadaju zajednicama čiji

maternji jezik nije službeni jezik, u skladu sa odredbama ovog zakona.

Član 3

3.1. Svako lice ima pravo na slobodu izražavanja. Ovo pravo uključuje slobodu primanja, traženja i pružanja informacija i ideja na jeziku po svom izboru, bez ometanja. Slobodan prijem prekograničnog prenošenja, bilo neposredno ili preko ponovnog prenošenja ili reemitovanja ne zabranjuje se po osnovu jezika. Primenjivanje ove slobode može biti podvrgnuto ograničenjima, koja su u skladu sa obavezujućim međunarodnim sporazumima o ljudskim pravima.

Korišćenje jezika u centralnim institucijama

Član 4

4.1. U centralnim institucijama Kosova, se primenjuje jednakost službenih jezika.

4.2. Svaka osoba ima prava da komunicira i da prima dostupne usluge i javne dokumente od centralnih institucija Kosova na bilo koji službeni jezik. Sve centralne institucije su dužne da osiguraju da svaka osoba može komunicirati i može dobiti dostupne usluge i javna dokumenta od njihovih organa i institucija na bilo koji službeni jezik.

4.3. Službeni jezici se koriste na jednaki način na sednicama i radu centralnih institucija. Centralne institucije će obezbediti prevod sa jednog na drugi jezik, ako se takav prevod zahteva, za sednice centralnih institucija, kao i javnim sastancima organizovanih od ovih institucija.

4.4. Članovi vlade čiji maternji jezik nije zvanični jezik imaju prava da koriste njihov maternji jezik na sastancima centralnih institucija i javnim sastancima organizovanih od ovih institucija. Po zahtevu, centralne institucije obezbeđuju prevod.

4.5. Zvanični podaci i zvanična dokumenta biće čuvani i izdavani na zvaničnim jezicima.

4.6. Zvanični nazivi centralnih institucija biće izloženi na službenim jezicima kao i na službenim jezicima opštine.

4.7. Centralne institucije moraju obezbediti da njihova radna okruženja budu pogodna za efikasnu upotrebu zvaničnih jezika i da omogući upotrebu bilo kojeg zvaničnog jezika od strane svojih službenika i radnika.

Član 5

5.1. Zvanični jezici se upotrebljavaju na ravnopravnoj osnovi u radu, na raspravama ili drugim postupcima Skupštine Kosova i njenih komisija. Sredstva za simultani prevod iz jednog zvaničnog jezika na druge trebaju biti dostupni tokom sednica i drugih procedura Skupštine Kosova i njenih komisija.

5.2. Članovi Skupštine Kosova čiji maternji jezik nije zvanični jezik imaju pravo da upotrebljavaju svoj maternji jezik u radu, na sednicama Skupštine Kosova i njenih komisija, kao i na javnim sastancima organizovanim od strane Skupštine Kosova. Sredstva moraju biti obezbeđena radi prevoda sa i na jezik člana ako se takav prevod zahteva. Svaki dokument predat od ovakvog člana biće preveden na zvanične jezike i svi zatraženi odgovori biće vraćeni na jeziku upotrebljenom od strane istog.

5.3. Zvanična dokumenta kao i zvanični podaci rasprava ili drugih procedura Skupštine Kosova i njenih komisija ce biti čuvani i izdavani na službenim jezicima.

5.4. Svi usvojeni zakoni od strane Skupštine Kosova, biće izdati i objavljeni na zvaničnim jezicima. Verzije na zvaničnim jezicima su jednako merodavne. Svi zakoni biće objavljeni na bošnjački i turski jezik.

Član 6

Osobe koje pripadaju zajednici čiji maternji jezik nije zvanični jezik trebaju imati prava podneti pisane i usmene dopise Instituciji Ombudspersona, i da primaju od ovore na njihovom maternjem jeziku od dotične institucije.

Upotreba jezika u opštinskim institucijama

Član 7

7.1. U opštinskim institucijama se primenjuje jednakost službenih jezika opštine.

7.2. Svaka osoba ima pravo da komunicira i da prima dostupne usluge i javne dokumente od opštinskih institucija i službenika na bilo koji službeni jezik. Svako opštinsko predstavničko i izvršno telo ima dužnost da osigura da svaka osoba može komunicirati i dobiti dostupne usluge i javna dokumenta od bilo kog organa opštinskih institucija na bilo kojem službenom jeziku.

7.3. Službeni jezici se koriste na ravnopravni način na sednicama i radu opštinskog predstavničkim i izvršnim opštinskim telima. Opštinske institucije

će obezbediti prevod sa jednog službenog jezika na drugi službeni jezik, ako se takav prevod zahteva, na sednicama predstavničkog i izvršnog tela opštine, kao i javni sastanci organizovani od strane opštine.

7.4. Zapisnici sa sastanaka, službene beleške predstavnicih i izvršnih tela opštine, javne knjige i drugi zvanični dokumenti njenih komisija biće čuvani i izdati na svim službenim jezicima opštine.

7.5. Opštinske institucije moraju obezbediti da njihova radna okruženja budu pogodna za efikasnu upotrebu službenih jezika i da omoguće upotrebu bilo kog službenog jezika od strane svojih službenika i radnika.

7.6. Uredbe i dopunski akti usvojeni od strane opštine biće izdati i objavljeni na službenim jezicima opštine. Verzije na službenim jezicima su merodavne.

Član 8

8.1. U opštinama, osobe koje pripadaju zajednici čiji je jezik u službenoj upotrebi u skladu sa članom 2.4, imaju pravo da podnose usmene ili pismene zahteve i dokumente i dobiju odgovore na svom jeziku od strane opštinskih institucija i zvaničnika, ako to zahtevaju.

8.2. Svaki opštinsko predstavničko i izvršno telo ima za dužnost da osigura da takve osobe mogu da podnose usmene ili pismene zahteve i dokumente i dobiju odgovore na svom jeziku.

8.3. Opštinske uredbe i dopunski akti trebaju biti izdati i objavljeni na jezicima takvih zajednica ako to zahtevaju.

8.4. Članovi opštinskih predstavničkih tela i njenih komiteta koji pripadaju zajednici čiji maternji jezik nije službeni jezik imaju pravo upotrebe maternjeg jezika u radu i sastancima skupštine opštinskih predstavničkih tela i njenih komiteta, kao i na javnim sastancima opštinskih predstavničkih tela, i njihovih komiteta kao i na javnim sastancima organizovanim od strane opštine. Sredstva moraju biti obezbeđena radi prevoda sa i na jezik člana ako se takav prevod zahteva. Svaki dokument predat od ovakvog člana biće preveden na zvanične jezike i svi zatraženi odgovori vратиće se na jeziku upotrebljenom od istog.

Član 9

9.1. Zvanična imena opštinskih institucija i organa biće izložena na zvaničnim jezicima i na jezicima koje

imaju status zvaničnog jezika u opštini u skladu sa članom 2.3.

9.2. Zvanični znaci koji označavaju ili uključuju, imena opština, sela, ulica i ostalih javnih mesta biće označena na zvaničnom jeziku i na jezicima zajednica koje imaju status zvaničnog jezika u opštini a u skladu sa članom 2.3.

2. Primena zakona u multietničkim opštinama

2.1. Skupština opštine Prizren/Prizren

U Prizrenu/Prizren je, pored albanskog i srpskog, službeni jezik i turski. Ova opština je primer gde se Zakon o upotrebi jezika u potpunosti primenjuje. U ovoj opštini svi natpisi pravopisno i gramatički ispravno su napisani. Statut, sva opštinska dokumentacija, odluke skupštine, zaključci i rešenja borda direktora, pečat opštine, kao i bilten koji izlazi jednom mesečno, napisani su na sva tri službena jezika. U biltenu opštine sadržana je celokupna opštinska dokumentacija. Naziv opštine koji se nalazi na ulazu u zgradu, nazivi opštinskih organa i imena zaposlenih su na albanskom, srpskom i turskom jeziku.³ Službenici opštine odgovaraju na jeziku na kojem im se stranka obrati, a dokumenta se izdaju na onom jeziku na kojem je napisan zahtev. Sve informacije u opštini su takođe na tri službena jezika. U opštini funkcioniše prevodilačka služba i u njoj je zaposleno tri prevodioca. Zbog obima materijala koji treba da se prevede na sve zvanične jezike, opštini je potrebno još tri prevodioca. Dokumenta koja dostavljaju institucije sa centralnog nivoa su samo na albanskom tako da je prevodiocima dodatno otežan rad. U opštini postoji oprema za simultani prevod i ona je u funkciji. Do sada za zaposlene nisu organizovani nikakvi kursevi srpskog, albanskog ili turskog jezika. Web portal opštine je na sva tri jezika i redovno se ažurira na svim službenim jezicima. Imena ulica i naselja su napisana na turskom, albanskom i srpskom jeziku.

Statut, svi formulari, molbe i zahtevi se pripremaju na tri jezika. Na primer, pre dva dana primila sam jedan zahtev za odmor od jednog službenika opštine koji je Turčin. Taj kolega je na turskom ispunio formular koji

³ Iako iz katastarske službe građani Prizrena/Prizren svu dokumentaciju dobijaju na sva tri zvanična jezika, naziv katastarske službe je samo na albanskom.

je bio na albanskom jeziku. Otišla sam u administrativnu kancelariju i pitala da li imamo pripremljene te zahteve na sva tri jezika i oni su mi dali sva tri primeraka zahteva za godišnji odmor.

M. S. M., predsednik Izvršnog odbora Skupštine opštine Prizren/Prizren
Intervju FHP, 11. jula 2007.

2.2. Skupština opštine Kosovo Polje/Fushë Kosovë

Kosovo Polje/Fushë Kosovë je jedna od opština u kojoj se Zakon o upotrebi jezika gotovo u potpunosti primenjuje. Celokupna javna i interna dokumentacija opštine, poput odluka, zaključaka i rešenja borda direktora, uredbi, administrativnih uputstava i pravilnika, priprema se i objavljuje na srpskom i na albanskom, a neki dokumenti se objavljuju i na engleskom jeziku, poput statuta opštine. U opštini funkcioniše prevodilačka služba i u njoj su zaposlena dva prevodioca. Međutim, zbog obima posla i dokumentacije koja mora da se prevede, u opštini postoji potreba za zapošljavanjem još dva prevodioca. Oprema za simultani preved je instalirana i u funkciji je, tako da se sednice Skupštine opštine prevode na srpski i na albanski. Natpisi na ulazu u zgradu, imena opštinskih službi i zaposlenih, obaveštenja, oglasi i razne druge informacije unutar opštine napisani su na albanskom i na srpskom. Sva dokumenta se objavljuju na jezicima na kojima stranke dostave svoje zahteve. Međutim, građani iz redova manjinskih zajednica se bune zato što ti dokumenti nisu napisani u skladu sa pravilima njihovog jezika. To se prvenstveno odnosi na pisanja imena Srba. Na primer, umesto *Snežana*, što je u skladu sa pravilima srpskog jezika, piše se *Snezhana*, što je u skladu sa pravopisom albanskog. Do sada nisu organizovani nikakvi kursevi srpskog ili albanskog jezika za službenike opštine.

Imena ulica i naselja su na srpskom i na albanskom. Pečat opštine je na albanskom, engleskom i na srpskom, dok je logo na albanskom jeziku. Web portal skupštine opštine još uvek nije napravljen.

Svako od nas koji radimo u opštini trudi se da komunicira sa kolegama i strankama na njihovom jeziku.

S. Z., predsednik Skupštine opštine Kosovo Polje/Fushë Kosovë
Intervju FHP, 11. jula 2007.

2.3. Skupština opštine Kilna/Klinë

U opštini Klina/Klinë pripadnici manjinskih zajednica dobijaju dokumenta preko Kancelarije za zajednice koja se nalazi u zgradi opštine. Predstavnici ove kancelarije učestvuju u raznim opštinskim komisijama, poput Komisije za imenovanje sela, naselja i ulica ili u Komisiji za budžet i finansije, i na taj način direktno utiču na odluke koje regulišu različita prava manjina. Za praćenje toka sednica ovih komisija organizovan je simultani prevod na albanski i srpski i svi radni materijali i transkripti sednica se prevode na srpski jezik. Simultano se prevode i sednice Skupštine opštine. Statut opštine, radni plan i formulari su na albanskom i na srpskom, dok se neka dokumenta prevode i na engleski. Sva dokumentacija se izdaje na jezicima na kojima su napisani i zahtevi, u skladu sa pravilima jezika. U opštini postoji prevodilačka služba u kojoj rade dva prevodioca, ali zbog obima posla zaposleni u opštini smatraju da je potreban bar još jedan prevodilac. Na zgradi je postavljen naziv opštine koji je na albanskom i srpskom jeziku, kao što je slučaj i sa imenima opštinskih organa i imenima zaposlenih u opštini. Imena ulica su na albanskom i na srpskom. Logo i pečat opštine su na albanskom, srpskom i engleskom, dok web portal još uvek ne postoji. Do sada nisu organizovani nikakvi kursevi srpskog ili albanskog jezika za zaposlene u opštini.

Sve opštinske službe Srbima izdaju dokumentaciju na njihovom jeziku. Ponekad, kad prevodilac nije u mogućnosti da uradi neki preved, ja insistiram da se taj dokument što pre prevede, kako ne bismo mučili građane da dolaze dva puta u opštinu kako bi dobili dokument.

R. K., službenik Kancelarije za zajednice Skupštine opštine Klina/Klinë
Intervju FHP, 19. jula 2007.

2.4. Skupština opštine Gnjilane/Gjilan

U opštini Gnjilane/Gjilan, pored albanskog i srpskog, i turski jezik ima status službenog jezika. Međutim, to je ostalo na nivou odluke, jer nisu preduzete nikakve dodatne mere kako bi se ova uredba primenila. Skupština opštine još uvek nema službenog prevodioca za turski jezik jer opština nema sredstava da ga zaposli, tako da u prevodilačkoj službi radi pet prevodilaca koji dokumentaciju prevode na srpski i na albanski. Dokumenta koja dostavljaju institucije sa centralnog nivoa samo su na albanskom jeziku, tako

da je prevodiocima dodatno otežan rad. Javna dokumentacije opštine, odluke, zaključci, interni pravilnici i rešenja su na albanskom i na srpskom, a statut opštine je na albanskom, srpskom i engleskom jeziku. Međutim, većina informacija na oglasnim tablama u opštini samo je na albanskom jeziku. Tamo gde je informacija napisana i na srpskom, uglavnom je prežvrjana ili pocepana. Svim građanima opštine matična služba izdaje dokumenta na albanskom, srpskom i engleskom, prema formularu koji je isti u svim opštinama na Kosovu, a na turskom se izdaje samo ako stranka zatraži. Dokumenta koja se izdaju strankama na turskom jeziku nisu gramatički i pravopisno ispravno napisana. Inače se dokumenta izdaju na jezicima na kojima su napisani zahtevi. Natpisi na ulazu u zgradu opštine, kao i nazivi opštinskih službi i imena zaposlenih, napisani su na albanskom i srpskom jeziku, ali ne i na turskom koji je u službenoj upotrebi. Oprema za simultano prevodenje je instalirana i tokom sednica Skupštine opštine obezbeđen je prevod na srpski jezik. Pečat opštine je na albanskom, srpskom i engleskom jeziku, kao i web portal. Pored toga što je stranica na srpskom ažurirana, dokumenta koja postoje na ovom delu web portala nisu napisana u skladu sa pravopisnim pravilima srpskog jezika, pošto se ne koriste slova Š, Č, Ć, Đ, Ž. Razlog tome je nedostatak sredstava u budžetu da se kupi adekvatan softver. Imena ulica su na albanskom i srpskom jeziku. Do sada nisu organizovani kursevi srpskog, albanskog ili turskog jezika za zaposlene.

Oglasi različitih direktorata opštine, info-posteri, brošure kao i info-magazin Kosovske agencije za imovinu samo su na albanskom jeziku, jer su nam ih dostavili samo na tom jeziku. Nismo se obraćali institucijama i direktoratima opštine da nam sve informacije ubuduće šalju i na srpskom i turskom jeziku.

F. H., šef Kancelarije za odnose sa građanima u Skupštini opštine Gnjilane/Gjilan
Intervju FHP, 27. jula 2007.

Postoje nepravilnosti u pisanju imena kod pripadnika turske zajednice u ličnim dokumentima koji, ako nisu u skladu sa ostalim dokumentima na kojima je pravilno napisano ime, moraju da se zamene. Proces

zamene dokumenata košta 20 evra i to plaćaju sami građani, ni krivi ni dužni.

K. Š., predsednik Kancelarije za zajednice Skupštine opštine Gnjilane/Gjilan
Intervju FHP, 27. jula 2007.

2.5. Skupština opštine Peć/Peja

U opštini Peć/Peja zvanični jezici su albanski, srpski, bošnjački i engleski. Sednice Skupštine opštine se simultano prevode na albanski i na srpski/bošnjački⁴, dok za sastanak borda direktora nije potreban simultani prevod, jer svi učesnici sastanka znaju i srpski/bošnjački i albanski. Statut opštine Peć/Peja je na albanskom, srpskom i na engleskom jeziku. Interna opštinska dokumentacija je uglavnom pripremljena na albanskom i na srpskom. Javni poziv građanima za sastanak na kojem je trebalo da budu razmatrani problemi opštine (prioriteti, infrastrukturni problemi, registracija firmi, bezbednost, integracija, takse) napisala je kancelarija direktorata za administraciju i to na tri jezika: albanskom, srpskom i bošnjačkom. Pripadnici manjina mogu da dobijaju sva dokumenta na jezicima na kojima su se obratili opštini i u skladu sa pravilima njihovog pravopisa. U opštini rade samo dva prevodioca, što nije dovoljno da bi se preveli svi dokumenti na jezike manjina, tako da se vrši izbor dokumenata za prevod. Ponekad i sami zaposleni u opštini prevode kako bi rasteretili prevodioce i građanima na vreme dostavljali dokumenta. Dodatan problem stvara dokumentacija koja dolazi iz Vlade Kosova i koja je uglavnom na albanskom, ali i na engleskom jeziku, pa i ona mora da se prevodi. Ime opštine na ulazu u zgradu napisano je na albanskom, srpskom/bošnjačkom i engleskom jeziku. Nazivi skupštinskih službi zaposlenih napisani su na albanskom i srpskom/bošnjačkom jeziku. Informacije na oglasnim tablama su na albanskom i srpskom jeziku. Logo i pečat opštine su na albanskom, srpskom i engleskom. Imena ulica su napisana na albanskom i srpskom jeziku. Web portal opštine još uvek ne postoji. Do sada nisu organizovani kursevi srpskog, bošnjačkog i albanskog jezika za zaposlene.

4 Opštinski službenici, Albanci, Bošnjaci, Romi, Aškalijski, Egipćani i Srbi, ne prave razliku između srpskog i bošnjačkog jezika. Svi formulari su osim na albanskom i na srpskom/bošnjačkom, sastavljeni u skladu sa pravopisnim pravilima ili srpskog ili bošnjačkog jezika.

U okviru strukture zaposlenih u opštinu Peć osnovali smo opštinsku komisiju za monitoring politike dvojnog jezika u Peći. (...) Oglasi za radna mesta su objavljeni u kosovskim dnevnim novinama i to na srpskom i na albanskom, kao i na radio stanicama Hajat i Gorazdevac. Oglasi se takođe nalaze i na tabli za informacije u selima gde žive manjine. Bošnjaci se više prijavljuju na oglase u odnosu na Srbe.

M. K., direktor Administrativno-pravne službe u Skupštini opštini Peć/Peja
Intervju FHP, 27. jula 2007.

2.6. Skupština opštine Dragaš/Dragash

U opštini Dragaš/Dragash službeni jezici su albanski, srpski i bošnjački. Na svim sastancima koje organizuje opština obezbeđen je simulatni prevod na sve jezike. Sva dokumenta koja izdaje opština su na albanskom i na srpskom/bošnjačkom, kao i pečat opštine, konkursi i oglasi. U opštini je zaposleno dva prevodioca, ali to nije dovoljan broj za potrebe opštine. Posao im je dodatno otežan činjenicom da iz Vlade Kosova sva dokumentacije stiže samo na albanskom jeziku. Sve informacije unutar opštine su samo na albanskom. Naziv opštine koji se nalazi na ulazu u zgradu, nazivi skupštinskih službi i imena zaposlenih napisani su na albanskom i srpskom/bošnjačkom. Sva opštinska dokumentacija se izdaje na jeziku na kojem je zahtev napisan, gramatički i pravopisno ispravno. Opština ima web portal koji je na albanskom i na srpskom/bošnjačkom jeziku, ali se informacije ne ažuriraju na srpskom/bošnjačkom. Ulice i imena sela su takođe na albanskom i srpskom/bošnjačkom. Do sada nisu organizovani nikakvi kursevi srpskog, bošnjačkog i albanskog jezika za zaposlene.

3. Primena zakona u opštinama gde su Albanci u većini

3.1. Skupština opštine Srbica/Skenderaj

U opštini Srbica/Skenderaj lokalna vlast je donela uredbe koje obezbeđuju potpunu primenu Zakona o upotrebi jezika. Statut opštine je na albanskom, srpskom i engleskom jeziku. Sve uredbe su prevedene na srpski. U opštini postoji prevodilačka služba u kojoj je zaposleno tri prevodioca, a koji po potrebi simultano

prevode, na primer sastanke između predstavnika opštine i predstavnika Kancelarije za zajednice u kojoj su zaposleni Srbi. Sva dokumentacija se izdaje na jeziku na kojem je napisan zahtev. Ime opštine koji se nalazi na tabli na ulazu u zgradu napisan je na albanskom, srpskom i na engleskom. Pojedini natpisi na kancelarijama unutar opštine su trojezični, napisani na albanskom, srpskom i engleskom, kao i imena zaposlenih, na primer na vratima kancelarije za opštu administraciju i kancelarije za povratak. Ostali natpisi i imena samo su na albanskom jeziku zato što stranke skidaju ili žvrljaju natpise koji su i na srpskom. Informacije na oglasnoj tabli i sva obaveštenja su samo na albanskom. Pečat i logo opštine su na tri jezika: albanskom, srpskom i engleskom. Imena ulica su takođe na albanskom, srpskom i engleskom jeziku. Opština Srbica/Skenderaj nema svoj web portal.

Petorica Srba rade u Kancelariji za zajednice. Dvojica radnika koji su radili u Centru za socijalni rad dali su otkaz usled pritisaka koje su trpeli od strane srpskih institucija. Sastanci sa zaposlenima u Kancelariji za zajednice održavaju se na srpskom jer ja sazivam te sastanke i ne koristim prevod, pošto govorim srpski, dok je na ostalim sastancima, ukoliko prisustvuju Srbi, obezbeđen prevod.

N. Sh., direktor Direktorata za opštu administraciju u Skupštini opštine Srbica/Skenderaj
Intervju FHP, 6. septembra 2007.

3.2. Skupština opštine Dečane/Dečan

Statut opštine Dečane/Decan je na albanskom, srpskom i engleskom jeziku, ali imena ulica, naziv opštine, nazivi organa opštine i sve informacije na oglasnim tablama u opštini su napisani samo na albanskom. U opštini je zaposlen jedan prevodilac koji prevodi sa albanskog na srpski i obrnuto sve zapisnike sa sastanaka skupštinskih organa. U sali gde se održavaju sednice skupštine opštine instalirana je oprema za simultano prevodenje, ali se ne koristi pošto svi odbornici govore samo na albanskom. Opština nema svoj web portal.

Početkom avgusta 2007. koordinacioni savet na čelu sa predsednikom opštine podneo je predlog o ispisivanju imena ulica, naziva opštine i njenih službi na službenim jezicima opštine, odnosno na albanskom, srpskom i engleskom. Predlog treba da razmotre u

komisijama za finansije i politiku, kao i odbornici skupštine opštine.

I. G., službenik u Kancelariji za informisanje u Skupštini opštine Dečane/Dečan
Intervju FHP, 4. septembra 2007.

3.3. Skupština opštine Glogovac/Gllogovc

U opštini Glogovac/Gllogovc se uopšte ne poštuje Zakon o upotrebi jezika. Sve opštinske službe izdaju dokumentaciju isključivo na albanskom jeziku. U skupštini ne postoji služba za prevod. Opština objavljuje tromesečni bilten o aktivnostima i on je na albanskom. Ime opštine koje se nalazi na tabli na ulasku u opštinu, logo, imena svih službi i zaposlenih u njima, kao i informacije na oglasnim tablama u opštini, napisani su samo na albanskom. Opština nema svoj web portal.

U našoj opštini nije osnovana ni Kancelarija za zajednice pošto ni pre rata, ni sada, ovde ne žive pripadnici manjinskih zajednica. Naša opština redovno izveštava o aktivnostima u okviru ispunjavanja standarda. Jedan od standarda je osnivanje Kancelarije za zajednice pa i upotreba maternjeg jezika manjina. Međutim, pošto u našoj opštini ne žive pripadnici manjina, mi u opštini smatramo da ne postoji potreba za ispunjavanjem ovog standarda.

I. H., direktor Direktorata za opštu administraciju u Skupštini opštine Glogovac/Gllogovc
Intervju FHP, 25. jula 2007.

3.4. Skupština opštine Mališevo/Malishevë

Po statutu opštine Mališevo/Malishevë, službeni jezici ovde su albanski i engleski jezik. Statut je preveden i na srpski, ali još uvek nisu unete izmene u skladu sa Zakonom o upotrebi jezika, tako da srpski još uvek nije službeni jezik. Opština ima službenog prevodioca koji može da prevodi sa albanskog na srpski, ali opštini ne stižu zahtevi za dokumentima koji bi bili na srpskom. U opštini nije instalirana oprema za simultani prevod. Sve informacije u opštini su na albanskom, ali su neke opštinske uredbe sada prevedene na srpski jezik. Od manjina uglavnom dolaze Romi, ali oni komuniciraju na albanskom i njima se dokumenta izdaju na albanskom. Pečat opštine je na albanskom, engleskom i srpskom. Web portal opštine je samo

na albanskom, kao i naziv opštine, imena opštinskih službi i zaposlenih i imena ulica.

Mi smo do sada preveli na srpski jezik statut opštine, kao i par opštinskih uredbi zbog ispunjavanja standarda koji polako postaju deo naše svakodnevice. (...) Shvatamo obavezu koju imamo po Zakonu o upotrebi jezika, ali narod koji ima poverenje u nas drugačije bi počeo da reaguje kada bi video natpise na srpskom jeziku, tako da je u našoj opštini vrlo teško primeniti taj zakon.

H. K., direktor Direktorijata za opštu administraciju u Skupštini opštine Mališevo/Malishevë
Intervju FHP, 3. avgusta 2007.

3.5. Skupština opštine Podujevo/Podujevë

U opštini Podujevo/Podujevë službeni jezici su albanski i engleski jezik. Statut opštine jeste preveden na srpski, ali još uvek nije usklađen sa Zakonom o upotrebi jezika i sa Zakonom o lokalnoj samoupravi, tako da srpski još uvek nije zvaničan jezik. Formulari za sve potrebne dokumente su na albanskom, engleskom i srpskom, i dokumenti se izdaju na onom jeziku na kojem je podnet zahtev. S obzirom na to da u ovoj opštini živi vrlo mali broj pripadnika manjinskih zajednica, dokumenta na drugim jezicima, osim na albanskom, gotovo niko i ne traži. U opštini je zaposlen jedan prevodilac. U sali u kojoj se održavaju sednice skupštine opštine instalirana je oprema za simultani prevod, ona je u funkciji, ali se ne koristi pošto nema odbornika iz srpske ili drugih zajednica kojima je potreban prevod. Bilten opštine je takođe preveden na srpski. Nazivi opštinskih službi i imena zaposlenih su na albanskom, srpskom i engleskom, kao i naziv opštine koji se nalazi na tabli na ulazu. Međutim, na oglasnoj tabli sve informacije su samo na albanskom. Takođe, na polici za informacije, sve brošure i leci, uključujući i one koje izdaje OSCE za građane Podujevo/Podujevë, samo su na albanskom jeziku. Tako je, na primer, letak kancelarije Ombudsmana na Kosovu *Stop diskriminaciji* samo na albanskom. Imena ulica su napisana na albanskom, srpskom i na engleskom, a imena sela koja se nalaze na teritoriji opštine napisana su na albanskom i srpskom. Logo opštine je na albanskom, engleskom i srpskom, a pečat na albanskom i engleskom jeziku. Web portal opštine je na tri jezika, ali dokumenti i informacije o radu i događajima u opštini nisu pod-

jednako ažurirani na albanskom i na srpskom jeziku, jer često nisu ni prevedeni na srpski.

Statut opštine preveden je i na srpski. Opština objavljuje bilten kako na albanskom tako i na srpskom jeziku, ali niko nije zainteresovan za srpsku verziju biltena. Mi moramo da ga prevodimo, jer standardi tako nalažu. Svakog meseca dostavljamo Ministarstvu za lokalnu samoupravu izveštaj o broju prevedenih dokumenata na srpski jezik.

F. G., savetnik za pravna pitanja u Skupštini opštine Podujevo/Podujevë
Intervju FHP, 28. juna 2007.

4. Primena zakona u opštinama gde su Srbi u većini

4.1. Skupština opština Štrpce/Shtërpçë

U opštini Štrpce/Shtërpçë Zakon o upotrebi jezika se uglavnom poštuje. Zvanični jezici su albanski i srpski. Svi zvanični dokumenti opštine, statut, uredbe, konkursi za zaposlenje i ugovori o radu, napisani su na srpskom i na albanskom jeziku. U opštini su zaposlena dva prevodioca koji sve prevode dokumenata dostavljaju na vreme. Dokumenta se izdaju na jezicima na kojima je zahtev podnet. U opštini je instalirana oprema za simultani prevod. Sve informacije, nazivi opštinskih službi i imena zaposlenih su na srpskom i na albanskom. Pečat opštine je na srpskom, engleskom i na albanskom. Imena ulica su samo na srpskom. Na ulazu u zgradu, naziv opštine je samo na srpskom i na njemu piše da je ova opština deo administrativne strukture Republike Srbije. Još uvek ne postoji web portal opštine.

Ja sam 2005. godine pokušao da skinem natpis na ulazu u opštinu, na kojem je samo na srpskom pisalo da je naša opština u nadležnosti Republike Srbije, i da postavim tablu na kojoj na tri jezika piše Skupština opštine Štrpce, bez ikakvih simbola i dodataka. Ali, po naredbi predsednika opštine, ta je tabla skinuta i postavljena je stara.

Ahmet Aliu, direktor Direktorata za opštu administraciju u Skupštini opštine Štrpce/Shtërpçë
Intervju FHP, 7. septembra 2007.

4.2. Skupština opština Leposavić/Leposaviq

U opštini Leposavić/Leposaviq uopšte se ne poštuje Zakon o upotrebi jezika. Dokumenta se izdaju uglavnom na srpskom, osim u slučajevima kada stranke izričito zahtevaju dokumentaciju na albanskom. U opštini je bio zaposlen jedan prevodilac, ali je otpušten nakon što je opština prekinula komunikaciju sa Vladom Kosova jer više nije postojao budžet za to radno mesto. Kada se ukaže potreba za prevodom, usluge pružaju prevodioci UNMIK-a. Dokumentacija Vlade Kosova dolazi i na albanskom i na srpskom. Ponekad su koverti adresirani na opštinu Albanika, ali zakonom nije propisano da je to naziv opštine na albanskom, i u tom slučaju zaposleni iz opštine vraćaju dokumentaciju nazad. Nazivi opštinskih službi i imena zaposlenih su samo na srpskom jeziku, kao i sve informacije na oglasnim tablama. Nazivi mesta i sela u opštini takođe su napisani samo na srpskom. Pečat je na srpskom, engleskom i na albanskom. U opštini postoje službe koje koriste pečate na kojima piše *Republika Srbija*, poput službe za katastar. Ova služba dodatno izdaje dokumentaciju na ćirilici. Ukoliko stranka želi da dobije dokument napisan na latinici i sa UNMIK-ovim pečatom, ova izmena se naplaćuje 20 evra.

Naziv opštine, kao i nazivi organa unutar opštine, samo su na srpskom jeziku jer ukoliko ih postavimo i na albanskom, postoji mogućnost da se takvi nazivi preškrabaju, pocepaju i oštete.

M. R., predsednik Izvršnog odbora Skupštine opštine Leposavić/Leposaviq
Intervju FHP, 10. septembra 2007.

4.3. Skupština opštine Zubin Potok/Zubin Potok

U opštini Zubin Potok/Zubin Potok Zakon o upotrebi jezika se ne poštuje. Po statutu opštine službeni jezici su srpski i albanski, međutim nazivi opštinskih službi i opštine koji se nalazi na tabli na ulazu u zgradu, imena zaposlenih, sve informacije i obaveštenja su samo na srpskom jeziku. U opštini ne postoji prevodilac sa srpskog na albanski, jer za njegovo zapošljavanje ne postoje sredstva. Ukoliko je nešto potrebno da se prevede na albanski, onda se zamole Albanci koji rade u Kancelariji za zajednice u selu Čabra/Çaber ili prevodilac UNMIK-a. Statut je na srpskom i na albanskom, kao i pečat opštine. Dokumentacija koja stiže iz Vlade Kosova je na albanskom i na engleskom.

Opština nema ni web portal ni logo, već koristi logo UNMIK-a. Imena ulica su samo na srpskom.

U zgradi gde se nalazi opština Zubin Potok nalazi se i kancelarija administracije UNMIK-a, koja ima prevodioca sa albanskog jezika i ponekad nam izlaze u susret kad su u pitanju sastanci, ali ne i uvek. Zapisnici sa sastanaka se ne prevode. Albanci koji su zaposleni u Kancelariji za zajednice u selu Čabra ponekad nam prevode neka dokumenta koja dobijamo na albanskom, tako da oni obavljaju i posao prevodioca, što po opisu posla nisu obavezni.

M. A., predsednik Izvršnog odbora u opštini Zubin Potok/Zubin Potok
Intervju FHP, 30. jula 2007.

4.4. Skupština opštine Zvečan/Zvečan

U opštini Zvečan/Zvečan Zakon o upotrebi jezika gotovo se uopšte ne primenjuje. Iako je u statutu opštine navedeno da su srpski i albanski zvanični jezici, u ovoj opštini imena institucija, ustanova, informacije, obaveštenja, nazivi organa unutar opštine i imena zaposlenih samo su na srpskom jeziku. Sva dokumenta se izdaju na srpskom, osim ukoliko stranka izričito ne zatraži da dokument bude na albanskom. Na tim dokumentima ne postoje slova Š, Č, Ž, Đ, jer nije instaliran odgovarajući program. Statut je samo na srpskom jeziku. Služba za prevodnje u opštini ne postoji, ali postoji oprema za simultani prevod koja je u funkciji. Logo i pečat opštine su na albanskom, engleskom i na srpskom. Opština nema web portal. Imena svih ulica su takođe samo na srpskom jeziku.

Naša kancelarija ima i satelit-odeljenje koje se nalazi u selima Lipa i Žaža, u kojima žive Albanci. To su jedina sela u našoj opštini gde Albanci žive. U satelit-kancelariji radi Albanac, tako da on vodi računa oko pravilnog pisanja imena lica i mesta u aplikacijama za lična dokumenta. (...) Jedini problem koji se provlači u ličnim dokumentima koja izdaju druge opštine na Kosovu za stanovnike koji su rođeni u selu Žaža jeste što se to selo spominje pod nazivom Kelmend, koji po Zakonu o broju, imenima i granicama opština ne postoji.

D. I., koordinator Kancelarije za civilnu registraciju u opštini Zvečan/ Zvečan
Intervju FHP, 30. jula 2007.

5. Primena zakona u institucijama i ustanovama Prištine/Prishtine

5.1. Primena zakona u opštini Priština/Prishtinë

Po statutu, službeni jezici u opštini su albanski, srpski i engleski, dok turski, bošnjački i romski imaju status jezika u upotrebi. To znači da građani koji dolaze iz ovih etničkih zajednica mogu službenicima opštine da se obrate na ovim jezicima i da će na njima dobiti odgovore. Takođe, službenici Turci, Bošnjaci, Romi, Aškalije i Egipćani u svakodnevnoj komunikaciji mogu slobodno da se služe svojim jezicima. Sva službena dokumentacija, pravilnici, izveštaji, radni planovi, odluke, rešenja, uredbe i administrativna uputstva i drugi dokumenti su na albanskom, srpskom i engleskom jeziku. Opština izdaje dokumentaciju na onim jezicima na kojima građani upućuju svoje zahteve. U dokumentima koje se izdaju na nekom od jezika manjina primetne su gramatičke i pravopisne greške ili pogrešno pisanje imena i prezimena, što je takođe slučaj i sa drugim opštinama. Većina Albanaca koji su zaposleni u opštinskoj administraciji znaju srpski, ali ne prave razliku između srpskog i bošnjačkog.

U opštini funkcioniše služba za prevodjenje u kojoj su zaposlena četiri prevodioca, i to dva za srpski jezik, jedan za turski i jedan za albanski. U sali u kojoj se održavaju sednice skupštine opštine postoji oprema za simultano prevodjenje na srpski i na engleski i ona je u funkciji. Takođe, simultano se prevode i sastanci borda direktora na srpski ili turski, po potrebi. Pečat i logo opštine su na albanskom, engleskom i srpskom jeziku. Na tabli koja se nalazi na ulazu u zgradu opštine, naziv opštine je napisan takođe na albanskom, engleskom i srpskom, kao i imena opštinskih službi i svih zaposlenih. Na oglasnim tablama većina dokumenata i informacija je na albanskom jeziku.

Pravilo je da se službenici u opštini obraćaju strankama na jeziku na kojem ona započne komunikaciju. (...) U prijemnoj kancelariji zaposlili smo službenike koji pored albanskog govore srpski i turski. To je bio uslov za zapošljavanje.

H. H., direktor Direktorata za opštu administraciju u Skupštini opštine Priština/Prishtinë
Intervju FHP, 27. jul 2007.

Sa Vladom Kosova komunikacija se isključivo odvija na albanskom jeziku i službenici u opštini dobijaju dokumenta isključivo na albanskom. Ukoliko oni ne razumeju albanski, zovu nadležnu službu u Vladi da bi dobili dokument na jeziku koji razumeju. Opština ima svoj web portal i on je na engleskom, albanskom i srpskom. Međutim, ažurira se samo deo sajta koji je na albanskom.

Kancelarija za zajednice koja se nalazi u Gračanici/Gračanicë iz opštine dobija dokumentaciju na srpskom jeziku: opštinske uredbe, pozive za sastanke, ugovore o radu i tako dalje. Kancelarija za zajednice dokumentaciju izdaje na jezicima manjina, ali uglavnom na srpskom jeziku, pošto se uglavnom radi o zahtevima Srba, budući da Srbi vrlo retko upućuju zahteve direktno opštini Priština/Prishtinë.

Kad je reč o mogućnosti slobodne upotrebe srpskog i jezika ostalih manjina u opštini, to je na zadovoljavajućem nivou. Već pet godina radim u opštini i mogu da kažem da su odnosi sa kolegama korektni i da je saradnja sa kolegama dobra. Mi u Kancelariji za zajednice svu dokumentaciju koju nam šalje opština dobijamo na srpskom. Takođe, redovno na maternjem jeziku dobijamo Službeni glasnik koji se u poslednje vreme štampa i na turskom. (...) Video sam da web portal opštine ne sadrži sve informacije na srpskom. Do sada se zbog toga nismo obraćali opštinskoj kancelariji za informisanje.

S. K., šef opšte administracije i finansija u Kancelariji za zajednice u Gračanici/Gračanicë
Intervju FHP, 27. jul 2007.

Ipak, neki građani Prištine/Prishtinë, pripadnici manjinskih zajednica, nisu zadovoljni uslugama koje pruža opštinska administracija i po njihovom mišljenju time se onemogućava integrisanje manjina u kosovsko društvo. Jedna Srпкиnja obratila se građevinskoj inspekciji opštine pisanim putem, na srpskom jeziku. Građevinska komisija je izašla na lice mesta, obavila uviđaj, ali je službeni odgovor⁵ poslala na albanskom.

Predala sam žalbu građevinskoj inspekciji opštine na srpskom jeziku, sa molbom da izvrši uvid u stepen oštećenja mog stana. Prilikom uviđaja sa inspektorima sam komunicirala na srpskom bez ikakvih problema, ali par dana nakon uviđaja dobila sam odgovor

na zahtev samo na albanskom. Takođe, ni moje ime i prezime nije napisano tačno, već u skladu sa pravopisom albanskog jezika. Ja albanski ne razumem i zato sam tražila prevod dokumenta na srpskom, ali dobila sam odgovor da sama potražim opštinskog prevodioca, što nisam uradila, jer je to njihova obaveza, a ne moja.

S. B., Srпкиnja iz Prištine/Prishtinë
Intervju FHP, 17. septembar 2007.

5.2. Primena Zakona o upotrebi jezika u sudovima

U Opštinskom i u Okružnom sudu u Prištine/Prishtinë zvanični jezici su srpski i albanski. Svi službenici razgovaraju sa strankama na jeziku na kojem im se obrate. Ukoliko taj jezik ne znaju, onda pozivaju prevodioca. Za vreme suđenja obezbeđen je simultani prevod i sve strane u postupku prate raspravu na svom jeziku. Sudski poziv sadrži formular i na albanskom i na srpskom jeziku. Sve sudije dobijaju potrebnu dokumentaciju na svom maternjem jeziku. Svi zakoni su oštampani u *Službenom listu* na engleskom, albanskom i srpskom. Okružni i opštinski sud u Prištini/Prishtinë, kao i ostali sudovi na Kosovu, nemaju svoje publikacije. Sudije na Kosovu primaju informacije o raznim aktivnostima preko Vrhovnog suda i preko biltena Udruženja sudija Kosova. Sve ove informacije i bilten su na albanskom, engleskom i srpskom jeziku.

Odluke suda se pripremaju u zavisnosti od nacionalnosti stranke. Sudije Bošnjaci pripremaju svoj plan aktivnosti na bošnjačkom. Oni, takođe, pišu svoje sudske odluke na njihovom jeziku. Taj dokument se kasnije prevodi na albanski, ukoliko su stranke Albanci. Na isti način rade i sudije Albanci – pišu svoje presude na albanskom, a one se prevode na jezik stranke.

F. M., pravnik u Opštinskom sudu u Prištini/Prishtinë

Intervju FHP, 31. avgusta 2007.

5.3. Primena Zakona o upotrebi jezika u Domu zdravlja IV

U Domu zdravlja IV u Prištini/Prishtinë Zakon o upotrebi jezika se apsolutno ne primenjuje. Sve informacije napisane su isključivo na albanskom. Sva

5 Fotokopija ovog dokumenta se nalazi u arhivu kancelarije FHP - Kosovo.

dokumentacija pripremljena je samo na albanskom: kartoni pacijenata, formulari, uputi za specijaliste i laboratorije, kao i recepti. Javna dokumentacija ove zdravstvene stanice dolazi iz centralnog Doma zdravlja u Prištine/Prishtinë i ona je takođe na albanskom. Pečat Doma zdravlja je samo na albanskom. Zaposleni ne znaju da Zakon o upotrebi jezika postoji niti išta o merama koje oni treba da preduzimaju da bi se zakon poštovao. U ovoj zdravstvenoj ustanovi kao medicinsko osoblje zaposleni su jedan Bošnjak i jedan Turčin, koji se slobodno koriste svojim jezicima u komunikaciji sa kolegama, ali sve informacije o svom poslu dobijaju na albanskom. Sastanci kolegijuma održavaju se na albanskom, tako da im kolege Albanci simultano prevode, ako je njima potrebno.

U ovoj zdravstvenoj stanici pružimo medicinsku negu svim građanima ovog naselja. Osim Albanaca, kod nas redovno dolaze pacijenti Bošnjaci, Romi i Aškalije (...). Ja se maksimalno trudim da pružam sve usluge na najbolji način. Takođe, sa pacijentima Bošnjacima komuniciram na bošnjačkom. Retko se dešava da imamo pacijente Srbe.

H. F. M., pedijatar u Domu zdravlja IV u Prištini/Prishtinë

Intervju FHP, 13. avgusta 2007.

Kad nam dolaze pacijenti Bošnjaci, oni nam se obraćaju na bošnjačkom i mi im na tom jeziku odgovaramo. Imena tih pacijenata pišemo u svesku u skladu sa pravilima njihovog jezika. Inače, mi nismo informisani o Zakonu o upotrebi jezika, a ni o tome šta treba da radimo da bi se taj zakon poštovao.

Z. B., medicinska sestra u Domu zdravlja IV u Prištini/Prishtinë

Intervju FHP, 13. avgusta 2007.

5.4. Primena Zakona o upotrebi jezika u Skupštini Kosova

Zakon o upotrebi jezika u potpunosti se primenjuje u Skupštini Kosova. Natpisi na ulazu u skupštinu, kao i u zgradi skupštine, napisani su na albanskom, srpskom i engleskom jeziku. Imena poslanika i drugih zaposlenih su takođe napisana na ova tri jezika. Svi skupštinski materijali, zakoni i bilten skupštine ASI su na albanskom, srpskom i engleskom. Tokom rada skupštinskih odbora, za poslanike iz redova manjinskih zajednica obezbeđen je simultani prevod.

Web portal skupštine (www.assembly-kosova.org) sadrži materijale i informacije na albanskom, srpskom i engleskom. Svi delovi sajta se redovno ažuriraju i svi usvojeni zakoni se mogu pronaći na sva tri jezika.

Ja radim kao pravni savetnik u Skupštini Kosova više od četiri godine. Bio sam član raznih komisija za nacrt raznih zakona u okviru Komisije za pitanja pravosuđa, zakonodavstva i ustavnog okvira, sa potkomisijama za polnu ravnopravnost, za javne peticije i predstave i nestala lica. Ova komisija tokom rada naročito pazi da novi zakoni budu potpuno u skladu sa zakonima na snazi, a naročito sa Zakonom o upotrebi jezika.

H. G., pravni savetnik u Skupštini Kosova

Intervju FHP, 11. jula 2007.

5.5. Primena Zakona o upotrebi jezika u Kosovskoj agenciji za imovinu (KPA)

Službeni jezici u KPA su albanski, srpski i engleski, i svi se ravnopravno koriste. Nazivi službi i imena zaposlenih napisani su, takođe, na službenim jezicima. Dokumentacija se izdaje na onim jezicima na kojima se stranka obrati. Agencija informiše zainteresovane građane putem publikacija, brošura, informacija u dnevnim i nedeljnim listovima u Srbiji, Crnoj Gori, Makedoniji i na Kosovu, na svim službenim jezicima. Takođe, KPA emituje spotove na kosovskim televizijama na albanskom i srpskom jeziku, a na televizijama u Srbiji na srpskom. Web portal KPA (www.kpaonline.org) na sva tri je službena jezika i stalno se ažurira na svim jezicima.

Agencija prima zahteve od pripadnika manjinskih zajednica i mi pružamo usluge na onom jeziku na kojem je zahtev napisan. Kada dokumenta budu verifikovana i sve relevantne stranke obavestene, zahtev je spreman da se preda komisiji koja donosi zaključke o zahtevu. Sva ova procedura se obavlja na jeziku stranke i na engleskom. Zvaničan odgovor KPA je na jeziku stranke i na engleskom. U slučaju ako dokument nije jasno napisan na jeziku stranke, prednost se daje engleskoj verziji. (...) U KPA su zaposleni i Albanci i pripadnici manjinskih zajednica i niko od zaposlenih ne uzima zahtev Albanaca zato što je Albanac ili zahtev Srbin. Mi zajedno odgovarimo na potrebe svih građana Kosova, nezavisno od nacionalne pripadnosti.

A. R. S., pravnik u KPA

Intervju FHP, 6. avgusta 2007.

6. Mitrovica/Mitrović

Opština Kosovska Mitrovica/Mitrović je administrativno podeljena na dva dela: južni, gde su Albanci većinsko stanovništvo, i severni, gde su Srbi većina. Zgrada skupštine opštine nalazi se u južnom delu grada. U severnom delu je zgrada administracije UNMIK-a, u kojoj funkcioniše opštinska administracija za severni deo grada. Službeni jezici u čitavoj opštini su albanski, srpski, engleski, a u južnom delu i turski. U oba dela grada postoje kancelarije za zajednice koje imaju svoje koordinate i nezavisne su jedna od druge. Predstavnici kancelarija za zajednice ranije su učestvovali na sastancima oko realizacije različitih projekata koji se odnose na povratak i rekonstrukciju stambenih objekata. Tom prilikom prevod je organizovan kako na srpski tako i na albanski jezik. Međutim, predstavnici ove kancelarije u severnom delu Kosovske Mitrovice/Mitrović, Srbi, prestali su da idu na te sastanke, jer su, po njihovim rečima, uspostavili saradnju sa različitim međunarodnim organizacijama po istim pitanjima.

14 Svaki dokument koji se šalje iz severnog dela službenicima opštine u južnom delu grada je na srpskom, engleskom i na albanskom jeziku. Takođe, dokumentacija koja u severni deo Kosovske Mitrovice/Mitrović dolazi iz opštine u južnom delu grada prevedena je i na srpski. Opština nema svoj logo, a pečat je na srpskom, albanskom i engleskom jeziku. Web portal opštine postoji i on se administrira u južnom delu grada. Deo sajta na srpskom se ne ažurira.

6.1. Primena zakona u Skupštini opštine

Mitrovica/Mitrović

(južna Mitrovica/Mitrović)

Tokom sastanaka borda direktora i sednica skupštine opštine obezbeđen je simultani prevod. Sve uredbe i odluke su i na srpskom i na albanskom jeziku. Statut opštine još nije izmenjen u smislu odredbi koje se odnose na upotrebu službenih jezika, ali je preveden na srpski. Dokumenta se izdaju na jezicima na kojima je zahtev podnet, a službenici opštine komuniciraju sa građanina na onom jeziku na kojem im se obrate. U opštini je organizovana prevodilačka služba u kojoj je zaposleno četiri prevodioca, dva za albanski i dva za srpski. Međutim, zbog obima posla prevodi ne stižu na vreme. To je naročito slučaj sa zapisnicima sa

sastanaka borda direktora, što onemogućava aktivnije učešće službenika iz manjinskih zajednica. Iako je u južnom delu grada i turski zvaničan jezik, ne postoji prevodilac za turski, ali se dokumenta na turskom izdaju. Poslove prevodioca za turski, pored svojih redovnih obaveza, obavlja jedan službenik opštine koji je Turčin. Sve informacije na oglasnim tablama su isključivo na albanskom, kao i nazivi opštinskih službi i imena zaposlenih. Informacije o javnim raspravama su, takođe, samo na albanskom. Po rečima službenika opštine, neko je pocepao informacije na srpskom. Na ulazu u opštinu stoji tabla na kojoj je ime opštine napisano na albanskom, srpskom i engleskom jeziku.

Službenici u opštini moraju da odgovaraju na onom jeziku na kojem im se stranka obrati. Takođe, strankama se izdaju dokumenta na jeziku na kojem je napisan zahtev. Do sada nismo dobili nijednu žalbu da nekome nije odgovoreno na jeziku na kojem se obratio opštini. (...) Nazivi službi organa unutar opštine su bili napisani na sva tri jezika, ali često stranke izvravaju ili pocepaju onaj deo koji je napisan na srpskom.

A. K., zamenik direktora Direktorata za opštu administraciju u Skupštini opštine Mitrovica/Mitrović

Intervju FHP, 18. jula 2007.

6.2. Primena zakona u Skupštini opštine

Mitrovica/Mitrović

(severna Kosovska Mitrovica/Mitrović)

Na tablama na ulazu u administrativne institucije u severnom delu grada stoji natpis *Republika Srbija, Autonomna Pokrajina Kosovo i Metohija*. Nazivi opštinskih službi, imena zaposlenih, kao i informacije na oglasnim tablama u opštini, isključivo su na srpskom jeziku. Nazivi ulica su takođe samo na srpskom jeziku. Oprema za simultani prevod nije instalirana, a dokumenta se izdaju samo na srpskom jeziku. Postoji služba za prevođenje u kojoj rade dva prevodioca.

Naša Kancelarija za zajednice ima svog koordinatora, a Kancelarija za zajednice u južnom delu grada ima svog. Mi ne polažemo računa njima, kao ni oni nama. Oni imaju svog predsednika (Mursel Ibrahim), koji nije i naš predsednik. Osoba koja takoreći obavlja poslove predsednika je direktor opšte administracije UN, Vladimir Anokhin. On izveštaje podnosi regionalnom administratoru UN, Jaroslavu Kozaku, tako da

mi nemamo ništa sa opštinom koja se nalazi u južnom delu grada.

S. R., službenik u Kancelariji za zajednice u severnoj Mitrovici/Mitrovicë
Intervju FHP, 19. jula 2007.

6.3. Položaj Roma, Aškalija i Egipćana u opštini Mitrovica/Mitrovicë

Romi, Aškalije i Egipćani imaju svog predstavnika u opštini. Romski jezik nije u zvaničnoj upotrebi ni u severnom ni u južnom delu grada i ovaj službenik ga koristi samo ako mu se neko obrati na tom jeziku. Romi generalno smatraju da u čitavoj opštini Kosovska Mitrovica/Mitrovicë nemaju slobodu govora.

Pre godinu dana u romskoj mahali u Mitrovici razgovarala sam na srpskom jeziku sa inženjerom koji je bio Srbin. Zove se Gradimir, prezimena se ne sećam. Naš razgovor su čula dva mladića, Albanca, koji su prolazili pored nas. To im je zasmetalo i pitali su me zašto komuniciram na srpskom jeziku i rekli da ako me još jednom čuju, baciće mi bombu. Ja sam slučaj prijavila KPS koji su bili u blizini. Oni su nešto kratko razgovarali sa tim mladićima i pustili su ih. A u severnoj Mitrovici mi je jednom na zelenoj pijaci, dok sam razgovarala na romskom sa rođakom, prišao jedan stariji gospodin koji je počeo da mi preti, jer sam, po njemu, govorila albanski.

E. B., predstavnik Roma, Aškalija i Egipćana u opštini Kosovska Mitrovica/Mitrovicë
Intervju FHP, 18. jula 2007.

Preporuke

- Vlada Kosova treba da pokrene kampanju informisanja građana Kosova i zaposlenih u javnim institucijama o obavezama institucija i ustanova koje proističu iz Zakona o upotrebi jezika.
- Vlada Kosova treba da obezbedi uslove da rad Komisije za jezike, koja je formirana na osnovu Zakona o upotrebi jezika, bude nezavisan i transparentan.
- Komisija za jezike treba da vrši nadzor nad sprovođenjem zakona i da o svojim nalazima redovno izveštava javnost i Vladu Kosova, prvenstveno o problemima.
- Komisija za jezike treba da vrši monitoring sprovođenja Zakona o upotrebi jezika i da redovno obaveštava Vladu i javnost o problemima u primeni.
- Sva dokumentacija, informacije i instrukcije koje Vlada Kosova upućuje lokalnim institucijama treba da budu na službenim jezicima Kosova i na službenim jezicima opštine u kojoj se određena institucija nalazi.
- U cilju ujednačene primene pravopisnih i administrativnih pravila u pisanju zvaničnih dokumenata, Vlada Kosova treba da organizuje kurseve za upotrebu službenih jezika na Kosovu za sve zaposlene u centralnim javnim službama.
- Ministarstvo saobraćaja i veza Kosova treba da preduzme sve neophodne mere za otklanjanje propusta u pogledu postavljanja i zamene oštećenih ili neusaglašenih putnih znakova. Takođe, to Ministarstvo treba da održava tesnu saradnju sa opštinskim institucijama radi pravilnog pisanja natpisa ulica i naselja.
- Sve opštine na Kosovu moraju u potpunosti da ispune odredbe Zakona o upotrebi jezika.
- Sve kosovske opštine treba da obezbede uslove da se Zakon o upotrebi jezika u potpunosti primenjuje na lokalnom nivou.
- Sve opštine na Kosovu treba da usklade svoje statute sa Zakonom o upotrebi jezika.
- U svim opštinama treba da postoji mogućnost da se dokumenta za građane izdaju na službenim jezicima opštine.
- Prilikom sastavljanja dokumenata koji se dostavljaju građanima na osnovu njihovog zahteva, službenici opština treba da poštuju gramatička i pravopisna pravila jezika na kojem se izdaje dokument.
- Sva javna opštinska dokumentacija treba da bude prevedena na službene jezike u toj opštini.
- Opštine treba da obezbede budžet za zapošljavanje dovoljnog broja prevodilaca na sve službene jezike u opštini, kako bi građani opštine i svi zaposleni adekvatno bili informisani i dobijali potrebnu dokumentaciju blagovremeno.
- Treba obezbediti budžet da bi sve opštine mogle da imaju svoj web portal. Web portal mora da bude na svim službenim jezicima u toj opštini i ažuriran na svim jezicima.
- U opštinama gde je bošnjački jezik službeni, kao u Dragašu/Dragash i Peći/Peja, potrebno je obezbediti sve uslove da građani i zaposleni Bošnjaci dobijaju dokumentaciju na bošnjačkom jeziku.
- Opštine treba da organizuju kurseve službenih jezika za sve zaposlene u opštini.